

Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 19 november 2025, nr. WJZ/55117823 (28499) houdende wijziging van de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro in verband met de vaststelling van het subsidieplafond en de derde selectielijst Uitvoeringsagenda Faro

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Gelet op de artikelen 7.1 juncto 7.7, tweede lid, van de Erfgoedwet, de artikelen 4 en 5 van de Wet overige OCW-subsidies en de artikelen 1.3 en 2.1 van de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS;

Besluit:

ARTIKEL I. WIJZIGING SUBSIDIEREGELING UITVOERINGSAGENDA FARO

De Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro wordt als volgt gewijzigd:

A

Aan artikel 4 wordt een lid toegevoegd, luidende:

4. Voor subsidieverstrekking die betrekking heeft op het derde aanvraagtijsdvak, bedoeld in artikel 7, eerste lid, ten behoeve van initiatieven die zijn opgenomen in de 'Selectielijst Uitvoeringsagenda Faro: derde aanvraagtijsdvak', zoals vastgesteld als bijlage 3 bij deze regeling, is in totaal een bedrag van ten hoogste € 1.995.441 beschikbaar.

B

Aan de regeling wordt na bijlage 2 een bijlage toegevoegd, die luidt:

BIJLAGE 3. SELECTIELIJST UITVOERINGSAGENDA FARO: DERDE AANVRAAGTIJSDVAK

Deze bijlage behoort bij artikel 9 van de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro.

A-lijst subsidies Uitvoeringsagenda Faro Voor voorstellen voor initiatieven op de A-lijst kan binnen twee weken na bekendmaking van de selectielijst in de Staatscourant een subsidieaanvraag worden ingediend				
Rang-orde	Naam initiatief	Thema Uitvoerings-agenda Faro	Initiatiefnemer	Maximale subsidie
1	Erf(goed) van de Toekomst	Dynamische Leefomgeving	Jong WCL (onderdeel van Waardevol Cultuurlandschap Winterswijk)	€ 125.000
2	Democratie als levend erfgoed	Internationaal	Stichting Dutch Culture, Dutch Center for International Cooperation	€ 59.560
3	Samen het Verhaal in	Ondersteuning Erfgoed-participatie	Erfgoedhuis Zuid-Holland	€ 72.000
4	Van Gogh Europe I Erfgoed, Natuur en Mentaal welzijn	Internationaal	Van Gogh Sites Foundation	€ 120.000
5	SDG, ESG en musea: van beleid naar praktijk voor maatschappelijke impact	Erfgoed als hulpbron en partner in het sociaal domein	Erasmus School of History, Culture and Communication	€ 136.865
6	Onderzoeksnetwerk Familie-geschiedenis en Migratie	Ondersteuning erfgoed-participatie	CBGICentrum voor familiegeschiedenis	€ 187.258
7	Positieversterking en co-creatie immaterieel erfgoed Oirschot	Werkwijzen en wegwijzen	Stichting Immaterieel Erfgoed Oirschot	€ 98.631

8	Al voor helderheid: meertalige toegang tot koloniaal erfgoed	Meerstemmigheid	Wereldmuseum (Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen)	€ 100.133
9	Moslimerfgoed online: samen geschiedenis schrijven	Archieven	Stichting Moslim Archief	€ 77.000
10	Fantoompijn en het gesprek over verdwenen erfgoed	Waarderen van erfgoed	Academiehuis	€ 76.000
11	Europa: zit er (nog) klaviermuziek in erfgoed?	Internationaal	Stichting Museum Geelvinck	€ 88.000
12	Kermiserfgoed in Europa	Internationaal	Stichting Kermiserfgoed	€ 82.116
13	Ruimte voor nieuwe generaties	Internationaal	Stichting Act!On	€ 49.615
14	Gegronde Herinneringen: Metaal-detectie als Mindful Erfgoed in Actie	Waarderen van erfgoed	Meertens Instituut	€ 49.238
15	Hands-on archiefworkshops voor erfgoedwerkers en schenkers	Archieven	Nieuwe Instituut	€ 195.024
16	In dialoog zorgen voor hedendaagse kunst	Werkwijzen en wegwijzen	SBMK (Stichting Behoud Moderne Kunst)	€ 99.975
17	Voetbalerfgoed: kans voor de sector en samenleving	Democratische vernieuwing	Reinwardt Academie	€ 77.116
18	Nieuw religieus erfgoed met oude wortels	Werkwijzen en wegwijzen	Museum Catharijne-convent	€ 30.000
19	Wijken met wortels	Dynamische leefomgeving	Stichting het Oversticht	€ 70.781
20	Een haalbaarheidsonderzoek voor een erkend certificaat voor vrijwillige archeologen	Archeologie	AWN Nederland	€ 32.004
21	Inside-Out Time Machines	Digitaal erfgoed	Erfgoedhuis Hilversum (werkgroep Hilversum Time Machine)	€ 99.600
22	Omgang met de ethische aspecten van oral history – Betrekken van oriëntaals orthodoxe gemeenschap in Nederland bij interviews als praktijktoets	Oral History	Stichting Arab West Foundation	€ 44.525
23	'Een gedeeld verleden van de buiten-plaats'	Meerstemmigheid	Nederlandse Kastelen-stichting	€ 25.000

B-lijst subsidies Uitvoeringsagenda Faro

Voor voorstellen voor initiatieven op de B-lijst kan geen subsidieaanvraag worden ingediend, omdat het subsidieplafond voor deze aanvraagronde met de voorstellen op de A-lijst wordt bereikt. Mocht er na beoordeling van de aanvragen budget vrijvallen, dan stelt de Minister met inachtneming van de rangorde de initiatiefnemer van het eerstvolgende initiatief dat met het vrijgevallen budget volledig kan worden uitgevoerd, in de gelegenheid binnen twee weken een aanvraag in te dienen (zults op grond van artikel 7, zesde lid, van de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro).

1	Power in our Past's Future: Fellowship in Community Empowerment through Participatory Research of Afrikan Cultural Heritage	Caribisch Nederland	St. Eustatius Afrikan Burial Ground Alliance (SE-ABG)	€ 159.236
2	Doof Erfgoed in media	Archieven	Turkoois BV	€ 85.480
3	Samen vormgeven aan Erfgoed en Gezondheid	Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein	Hogeschool Utrecht en De emigratie generatie	€ 118.353
4	Platform Joods Erfgoed en Identiteit (JEL)	Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein	Stichting Joods Maatschappelijk Werk	€ 100.000
5	Erfgoedverbinder in plattelands-gemeenschappen	Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein	Heleen Westerman Communicatie en Advies	€ 94.630

6	Learning from Neighbours – Heritage participation in European post-war neighbourhoods	Internationaal	Delft University of Technology	€ 68.330
7	Beyond Wikipedia: jongeren delen hún cultuur in data en beeld	Digitaal erfgoed	Wikimedia Nederland	€ 48.512
8	Het Verhaal van Hilversum – een verhaal met effect	Werkwijzen en wegwijzen	Consortium Het Verhaal van Hilversum	€ 22.940
9	Leergang Systemisch werken aan Erfgoedopgaven	Werkwijzen en wegwijzen	ErfgoedAcademie	€ 161.990
10	Slow Archaeology	Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein	Erfgoed Zeeland	€ 284.360
11	De erfgoedparticipatiecoach als werkwijze om vanuit de gemeenschappen te co-creëren met de erfgoedinstelling	Werkwijzen en wegwijzen	Centre Céramique – Maastricht Museum	€ 115.000
12	Meerstemmige en participatieve beleidsanalyse van de internationale toepassing van het Faro gedachtegoed op Inheems erfgoed	Internationaal	Inheems Kennis Centrum Internationaal	€ 117.399
13	Twee Duuster	Erfgoedbewustzijn en educatie	Tijdlab	€ 131.257
14	Brabants Kloosterpad als bron van mentaal welzijn voor jongeren	Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein	Brabant Partners	€ 99.845
15	500 jaar Overijssel: een jubileumviering voor iedereen?	Democratische vernieuwing	500 jaar Overijssel: een jubileumviering voor iedereen?	€ 150.000
16	De Verhalenwerkplaats	Digitaal Erfgoed	Stichting DRU Industriepark	€ 149.500
17	Toekomstagenda Historische Kringen/ Verenigingen	Democratische vernieuwing	Stichting Tussen Vecht en Eem	€ 66.550
18	The Ultimate Guide to Public Outreach	Werkwijzen en wegwijzen	Mosaic Productions	€ 77.000
19	Interventies voor representatief verzamelen en bewaren	Werkwijzen en wegwijzen	Prospektor	€ 198.854
20	Gemeenschapsplekken als Erfgoed van de Toekomst. 'Tussen Traditie en Transformatie: een landelijke verkenning van sociale ontmoetingsplekken als cultureel ankerpunt'	Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein	Studio Locus	€ 78.231

ARTIKEL II. INWERKINGTREDING

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

*De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
G. Moes*

TOELICHTING

Algemeen

1. Inleiding

Met deze wijzigingsregeling wordt invulling gegeven aan de artikelen 4 en 9 van de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro (hierna: de subsidieregeling). Met deze wijzigingsregeling wordt een 'Selectielijst Uitvoeringsagenda Faro: derde aanvraagtijsdvak' als bijlage 3 aan de subsidieregeling toegevoegd. Voor de initiatieven die zijn opgenomen op onderdeel A van deze lijst, is het vervolgens mogelijk om – binnen twee weken na bekendmaking van deze wijzigingsregeling in de Staatscourant – een subsidieaanvraag in te dienen op grond van artikel 7, eerste lid, van de subsidieregeling.

2. Totstandkoming Selectielijst Uitvoeringsagenda Faro

Voor de verdeling van de beschikbare middelen is een interactief proces gevolgd, resulterend in een voorstel voor verdeling: het selectievoorstel Uitvoeringsagenda Faro. Het interactieve voortraject kent vijf stappen die zijn toegelicht in het algemene deel van de toelichting op de subsidieregeling.¹ De in stap 4 genoemde begeleidingsgroep heeft – het Faro-netwerk gehoord hebbende – op basis van de criteria in artikel 8 van de subsidieregeling een rangorde aangebracht in de aangedragen initiatieven en heeft deze toegerekend aan de beschikbare (thematische) budgetten, voor zover deze toereikend zijn. Deze inhoudelijke en budgettaire prioritering is samengevat in een selectievoorstel Uitvoeringsagenda Faro.

Het selectievoorstel Uitvoeringsagenda Faro kent een vorm waarbij de waardering en prioritering van de initiatieven worden bepaald aan de hand van de mate waarin het desbetreffende initiatief bijdraagt aan de implementatie van het Faro-gedachtegoed, volgens de criteria uit artikel 8 van de subsidieregeling. Op basis van het selectievoorstel Uitvoeringsagenda Faro is in bijlage 3 een 'Selectielijst Uitvoeringsagenda Faro: derde aanvraagtijsdvak' vastgesteld met initiatieven die voldoen aan de basiscriteria uit artikel 8, vierde lid, onder a tot en met d, van de subsidieregeling en in meer of mindere mate aan de criteria in artikel 8, vierde lid, onder e tot en met k, van de subsidieregeling. De Selectielijst bestaat uit een A-lijst en een B-lijst. Voor voorstellen voor initiatieven op de A-lijst kan binnen twee weken na bekendmaking van deze wijzigingsregeling in de Staatscourant een subsidieaanvraag worden ingediend. Op de B-lijst staan initiatieven die wel voldoen aan de criteria, maar die in beginsel niet voor subsidieverstreking in aanmerking kunnen komen omdat het subsidieplafond dat voor het aanvraagtijsdvak in artikel 4 van de regeling is opgenomen, al wordt bereikt door subsidieverstreking voor initiatieven op de A-lijst. Mocht er budget voor initiatieven op de A-lijst vrijvallen, dan stelt de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (voor deze de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) met inachtneming van de rangorde van de B-lijst de initiatiefnemer van het eerstvolgende te subsidiëren initiatief dat met het vrijgevallen budget volledig kan worden uitgevoerd, in de gelegenheid binnen twee weken een aanvraag in te dienen (zults op grond van artikel 7, zesde lid, van de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro).

3. Financiële gevolgen

De initiatieven genoemd op de A-lijst van de Selectielijst Uitvoeringsagenda Faro kunnen ten hoogste een subsidie aanvragen voor het bedrag dat bij het desbetreffende initiatief is vermeld. De maximale bedragen voor de initiatieven op de A-lijst tellen op tot een bedrag van maximaal € 1.995.441, dat als subsidieplafond is vastgesteld in artikel 4, vierde lid, van de subsidieregeling.

Artikelsgewijs

Artikel 1, onderdeel A

Met deze wijziging wordt het bedrag dat ten hoogste beschikbaar is voor subsidieverstreking voor het derde aanvraagtijsdvak, bedoeld in artikel 7, eerste lid, van de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro bekendgemaakt. Het subsidieplafond voor het derde aanvraagtijsdvak wordt vastgesteld op maximaal € 1.995.441. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan het bepaalde in artikel 4, eerste lid, van deze subsidieregeling dat de bedragen die ten hoogste beschikbaar zijn voor subsidieverstreking, voorafgaand aan de opening van elk in artikel 7, eerste lid, bedoeld aanvraagtijsdvak, door wijziging van dit artikel aan de regeling worden toegevoegd.

¹ Vgl. Stcrt. 2023, 20169.

Artikel I, onderdeel B

Deze wijziging geeft uitvoering aan artikel 9 van de subsidieregeling. Op grond van artikel 9 juncto artikel 7, eerste lid, wordt de Selectielijst Uitvoeringsagenda Faro voorafgaand aan elk tijdvak gepubliceerd in de Staatscourant als bijlage bij deze regeling. Deze lijst bevat voorstellen voor initiatieven die op grond van deze regeling voor subsidie in aanmerking komen. Aanvragen voor subsidie kunnen ingevolge artikel 7, eerste lid, gedurende twee weken na de dag van bekendmaking van deze Selectielijst in de Staatscourant worden ingediend. Hieronder is – ten behoeve van de leesbaarheid na de toelichting op artikel II van de wijzigingsregeling – een toelichting opgenomen bij elk voorstel dat op de Selectielijst is opgenomen.

Artikel II

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst. De inwerkingtredingsdatum is ook de datum waarop de termijn van twee weken voor het indienen van een subsidieaanvraag op grond van artikel 7, eerste lid, van de Subsidie-regeling Uitvoeringsagenda Faro begint te lopen.

Bijlage 3

Toelichting bij Selectielijst Uitvoeringsagenda Faro: derde aanvraagtijdvak

Hieronder volgt een samenvatting van elk van de initiatieven op de 'Selectielijst Uitvoeringsagenda Faro: derde aanvraagtijdvak', met een korte motivering van de waardering van het initiatief en de daarop gebaseerde rangschikking. Alle initiatiefnemers ontvingen zelf van de onafhankelijke begeleidingsgroep Faro een uitgebreide gemotiveerde waardering op grond van de criteria uit artikel 8 van de subsidieregeling.

A-lijst

1. Erf(goed) van de Toekomst

Veel boerderijen en erven in de Achterhoek verliezen momenteel hun functie, komen leeg te staan en zijn vaak niet beschikbaar voor jonge woningzoekenden. Daarmee dreigt niet alleen verlies van fysieke ruimte, maar ook van immaterieel erfgoed en gemeenschapszin. Jong WCL, de jongerentak van Stichting Waardevol Cultuurlandschap Winterswijk, wil zelf regie nemen over dit vraagstuk. De jongeren zien de erven niet alleen als een fysieke plek, maar als een levend geheel van verhalen, gebruiken en waarden. De jongeren willen minimaal drie erven opnieuw betekenis geven als coöperatieve woon- en werkplek én als drager van tradities. De jongeren werken hiervoor samen met gemeenten en andere partners. Er wordt een overdraagbare aanpak ontwikkeld waarin jongeren, overheden en erf-eigenaren gelijkwaardig samenwerken.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro beschouwt een methode die laat zien hoe jongeren zelf de regie nemen in de herinrichting van erven en hoe gemeenten en erfgoedinstellingen hen daarin kunnen ondersteunen als bijzonder waardevol. De intergenerationele dialoog over de betekenis van het erf is een sterk punt. Er is regionaal duidelijk draagvlak voor het project. De provincie en 8 gemeenten haken actief aan en dragen financieel bij. Ook andere partners, zoals LTO Noord, zijn in beeld. Financiële partners als banken en hypotheekverstrekkers zijn volgens de begeleidingsgroep ook nog mogelijk interessante samenwerkingspartners.

2. Democratie als levend erfgoed

Dit Europese samenwerkingsproject benadert de democratie als erfgoedpraktijk: iets dat mensen actief vormgeven, doorgeven en actualiseren. Dutch Culture verbindt erfgoedinstellingen – die ervaring hebben met het borgen van cultureel erfgoed – aan bibliotheken uit Europa die functioneren als 'democracy hubs', en aan jongeren, die zo betrokken worden bij erfgoed en democratie. De democratie in zijn huidige vorm is ontstaan in Europa: van de Akropolis in de vijfde eeuw voor Christus en de Franse Revolutie in 1789 tot verzetsstrijders tegen totalitaire regimes. Democratie is gedeeld erfgoed van Europa. Maar hoe houd je dit erfgoed levend, hoe geef je het door? In het project worden antwoorden gezocht op deze en andere vragen.

Korte motivering waardering: De opvatting dat democratie (immaterieel) erfgoed is, vindt de begeleidingsgroep Faro interessant en verfrissend. De visie van jongeren op dit erfgoed staat centraal. Binnen het project worden de werelden van de democracy hubs van bibliotheken verbonden met die van erfgoedinstellingen. Dat opent voor beide nieuwe deuren om op een andere manier te kijken naar de eigen praktijk en zich in te spannen om democratische waarden door te geven. De begeleidingsgroep vindt het een actueel project. Behoud van democratische waarden is nooit vanzelfsprekend en verdient aandacht.

3. Samen het verhaal in

Erfgoedhuis Zuid-Holland wil in twee jaar tijd maximaal 250 gidsen en rondleiders bij Zuid-Hollandse erfgoedinstellingen opleiden in het hanteren van participatieve publieksmethodes. Het erfgoedhuis gaat hiervoor een samenwerking aan met Story Trail en Visual Thinking Strategy Nederland. Veel gidsen delen hun kennis met passie, maar merken dat hun publiek steeds vaker zoekt naar compactere, interactievere en vooral meer participatieve vormen van beleving. Taal, culturele achtergrond of voorkennis vormen dan geen drempel meer, waardoor ze een diverser publiek kunnen bereiken. De gidsen en rondleiders krijgen een meerdaags leertraject en worden deelgenoot in een lerend netwerk waarin zij kennis en ervaringen kunnen delen.

Korte motivering waardering: Met het initiatief speelt Erfgoedhuis Zuid-Holland in op een ondersteuningsbehoefte van kleine erfgoedinstellingen om hun rondleidingen interessanter te maken voor meer verschillende doelgroepen en open te staan voor meer perspectieven. Nieuwe vertelvormen worden onderling gedeeld en verrijkt samen met de deelnemers. De begeleidingsgroep Faro vindt daarnaast de gedachtegang interessant dat door een andere manier van rondleiden er zaadjes worden geplant voor een diverser bestand van rondleiders; de rondleiders van morgen hebben vaak eerst zelf deelgenomen aan een rondleiding.

4. Van Gogh Europe | Erfgoed, Natuur en Mentaal welzijn

De nalatenschap van kunstenaar Vincent van Gogh bestaat uit meer dan kunst alleen. De Van Gogh Sites Foundation wil geïnspireerd door zijn kunst, levensverhaal en liefde voor de natuur het Van Gogh erfgoed inzetten voor mentaal welzijn en brede gezondheid. Samen met jongeren, erfgoedlocaties, erfgoedvrijwilligers en partners in de zorg- en natuursector worden hiervoor navolgbare activiteiten ontwikkeld. Methodieken en formats worden gebundeld in een praktijkgerichte toolkit voor erfgoedinstellingen. In lijn met de internationale levenswandel van Van Gogh wordt het project internationaal aangevlogen en worden bevindingen internationaal gedeeld. Met als achterliggend doel de aanvraag voor een Europees Erfgoedlabel, mede beargumenteerd vanuit de maatschappelijke impact van de nalatenschap van Van Gogh.

Korte motivering waardering: De drijfveer om cultureel erfgoed in te zetten voor welzijn en brede gezondheid is intrinsiek, passend bij het levensverhaal van Van Gogh. Het initiatief haakt in op breed gedeelde zorgen over het mentaal welzijn van jongeren door prestatiedruk en eenzaamheid. Er wordt aantoonbaar samengewerkt met kundige partners, zoals GGD's, zorg- en welzijnsorganisaties. De internationale dimensie is interessant omdat de nalatenschap van Van Gogh behoort tot het gemeenschappelijk erfgoed van Europa. Van het initiatief kan een belangrijke voorbeeldfunctie uitgaan, met de aanvraag van het Europese erfgoedlabel als vliegwieleffect. De begeleidingsgroep Faro vraagt aandacht voor de kennisdeling met een breder veld van welzijns- en natuurorganisaties.

5. SDG, ESG en musea: van beleid naar praktijk voor maatschappelijke impact

Wanneer doet een museum het goed? Om die vraag te beantwoorden wordt naast bezoekersaantallen steeds vaker gekeken naar de maatschappelijke impact van een museum. Maar hoe kan een museum daar op sturen en zijn impact zichtbaar maken? De Erasmus Universiteit wil impact-modellen als SDG's en ESG's beter toepasbaar maken voor grote en kleine musea. Hiermee kunnen musea beleidsmakers duidelijk maken hoe cultureel erfgoed en sociale opgaven elkaar kunnen versterken. Ook komen hiermee mogelijk nieuwe financieringsvormen binnen handbereik, nu overheidsmiddelen onder druk staan. De relatie tussen musea en het bedrijfsleven is nu nog vaak gericht op sponsoring voor een specifieke tentoonstelling, niet zozeer op gedeelde maatschappelijke opgaven. ESG-denken kan leiden tot synergiën die een meerwaarde creëren voor alle betrokken partijen.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro vindt vooral de koppeling met het bedrijfsleven vernieuwend. Ondernemers moeten laten zien hoe zij invulling geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het ESG-denken zorgt voor een gemeenschappelijke taal tussen het bedrijfsleven en de erfgoedsector. De begeleidingsgroep ziet bovendien dat de behoefte aan een gestructureerde transitie naar impactgericht werken groot is. Meerdere musea hebben aangegeven een rol te willen spelen in het onderzoek.

6. Onderzoeksnetwerk Familiegesciedenis en Migratie

Het Centraal Bureau Genealogie (CBG) wil een onderzoeksnetwerk vormen met onderzoekers en grassroot initiatieven, wetenschappers en gemeenschappen met een koloniaal-, slavernij- en migratieverleden. In deze gemeenschappen is veel vraag naar voorouderonderzoek, maar de kennis hierover is versnipperd en slecht toegankelijk. Het netwerk heeft het karakter van een open leeromgeving waarin de deelnemers zelf actief bijdragen aan het ontwikkelen van nieuwe inzichten, onderzoeksmethoden en praktische hulpmiddelen. Werkgroepen rond verschillende herkomstgebieden stellen zelf een plan van aanpak op. Het CBG brengt op deze manier kennis, middelen en gebruikers samen en geeft hen kansen zich te ontwikkelen.

Korte motivering waardering: Naar oordeel van de begeleidingsgroep Faro voorziet dit initiatief in een grote behoefte in het genealogisch veld. Daarmee kan het in potentie een structurele verandering en grote schaa sprong bereiken. Verschillende soorten kennis komen hier bij elkaar en vullen elkaar aan. Jongeren uit de betrokken gemeenschappen krijgen bovendien een opleiding tot genealoog (teacher training traject). De begeleidingsgroep benadrukt het belang van wederkerigheid. De kennis moet twee kanten op stromen. Alleen dan hebben alle deelnemers aan het netwerk hier iets bij te winnen.

7. Positie versterking en co-creatie immaterieel erfgoed Oirschot

Dit burgerinitiatief beoogt immaterieel erfgoed als volwaardige erfgoedsector te positioneren bij gemeenten en beoefenaars van andere erfgoed domeinen. De aandacht voor immaterieel erfgoed (tradities en ambachten) is relatief nieuw, waardoor beoefenaars vaak nog geen duidelijke positie hebben in lokale besluitvormingsprocessen. Binnen Oirschot als voorbeeldgemeente worden daarom de raakvlakken met andere erfgoed domeinen opgezocht en worden op die raakvlakken gezamenlijke activiteiten ontplooid. Er wordt samengewerkt met een lokaal museum, met een historische vereniging en met de lokale erfgoed ambtenaar. Het initiatief levert concrete werkwijzen en handreikingen op die toepasbaar zijn in andere gemeenten.

Korte motivering waardering: De initiatiefnemer volgt een interessante strategie om de positie van immaterieel erfgoed in het brede erfgoedveld te versterken. Door de onderlinge raakvlakken te verkennen ontstaat begrip voor elkaars kernwaarden en drijfveren en voor de meerwaarde van samenwerking. De gemeente Oirschot heeft onlangs de Erfgoedprijs van de BNG gewonnen vanwege de aandacht en inzet voor immaterieel erfgoed en de betrokken erfgoed gemeenschappen. Dit project maakt gebruik van die podiumfunctie waardoor het project een sterke voorbeeldfunctie kan krijgen. Die doorwerking kan nog sterker uitpakken volgens de begeleidingsgroep Faro als er bijvoorbeeld op het slotsymposium ook ruimte is voor best practices uit de rest van het land. De resultaten van Oirschot krijgen dan een plek in een gezamenlijke zoektocht.

8. AI voor helderheid: meertalige toegang tot koloniaal erfgoed

Het Wereldmuseum wil met hulp van de VU een AI-tool ontwikkelen om wereldwijd de online toegang te verbeteren tot collecties in Nederland die in de koloniale tijd zijn verzameld of ontstaan. De tool moet andere manieren van zoeken, andere zoektermen en andere talen koppelen aan bestaande erfgoed data in collectie databases. Hierdoor worden de collecties beter doorzoekbaar voor gemeenschappen die een binding hebben met deze collecties als brongemeenschap of diasporagemeenschap. De tool is geschikt voor andere datasets die gebruik maken van gestructureerde of ongestructureerde metadata die als Linked Open Data beschikbaar zijn. Alle code van de tool wordt Open Source beschikbaar gesteld.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro ziet in het initiatief een culturele voorloper: uiterst urgent, beleidsmatig relevant en technologisch innovatief. De nieuwe werkwijze kan voorbeeldstellend zijn voor de erfgoedsector. De begeleidingsgroep is benieuwd of er in de toekomst een vervolg komt met meer gemeenschappen. In verband hiermee adviseert de begeleidingsgroep om in NDE-verband een plan voor beheer, onderhoud en doorontwikkeling op te stellen. Ook door andere musea al tijdens de ontwikkelfase mee te laten kijken, kan de bredere toepasbaarheid worden verbeterd.

9. Moslimerfgoed online: samen geschiedenis schrijven

Veel cultureel erfgoed van moslims bevindt zich verspreid over archieven, musea en bibliotheken. Het is moeilijk vindbaar voor de gemeenschappen zelf. Archivarissen en andere professionals hebben vaak nog niet naar hun collecties gekeken door de bril van moslimerfgoed. Het Moslim Archief wil hier verandering in brengen door deze 'verborgen schatten' zichtbaar en toegankelijk te maken. Het Moslim Archief gaat samen met de gemeenschappen aan de hand van door hen zelf gekozen thema's drie verschillende collecties doorlichten. De eigen archivariissen en historici van het Moslim Archief bieden de collectiebeheerders vervolgens informatie en handvatten om hun collecties inclusiever te presenteren en hun informatiebeheersystemen aan te passen. Op een eigen platform worden bovendien zes thematische verhalen samengesteld en geïllustreerd met gevonden beelden, video- en audiofragmenten.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro onderschrijft een essentieel doel van het project: de stap zetten naar daadwerkelijke representatie in archieven. Archieven richten zich meestal op verzamelen en collectievorming als zij zelf lacunes zien. Bij dit initiatief is het de gemeenschap die de erfgoedinstellingen opzoekt, bevraagt en actief ondersteunt. Er is sprake van een soort helpdesk-functie vanuit het Moslimarchief.

10. Fantoompijn en het gesprek over verdwenen erfgoed

Kern van het initiatief van Academiehuis Grote Kerk in Zwolle is een dialoog over de waarde van

verdwenen erfgoed. Het initiatief wil een brede landelijke discussie inspireren over de omgang met absent heritage met inwoners, erfgoedprofessionals en ontwerpers. Vanuit welke drijfveren wordt nagedacht over het revitaliseren van dit verdwenen erfgoed en hoe krijgen wensen en gedachten van de samenleving een plek in dit denken? De verdwenen toren van de Grote Kerk is de centrale casus. De dialoog die hierover wordt gevoerd, wordt verbreed naar een landelijk niveau tijdens een werkconferentie waarin ook andere casussen aan bod komen, zoals de Domkerk Utrecht en de molen in Burum. Tijdens de werkconferentie wordt gewerkt aan een methodiek die ook andere gemeenten ondersteunt in het omgaan met verdwenen erfgoed.

Korte motivering waardering: Bestaande en vermeende opvattingen over reconstructie en het beleefbaar maken van verdwenen cultureel erfgoed, worden bevestigd. Nog voor de start heeft het project al voor reuring gezorgd. Termen als absent heritage en fantoempijn nodigen als vanzelf uit om het gesprek te voeren. Woorden om het ergens over te hebben, zijn dan ook een belangrijke voorwaarde voor doorwerking. In de beoogde dialoog is er daarnaast niet alleen ruimte voor het 'hoofd', maar dankzij de creatieve werkvormen ook voor 'hart' en 'handen'. Het project leunt sterk op de casus in Zwolle. De begeleidingsgroep Faro vraagt zich af of één werkconferentie voldoende is om het naar een landelijk niveau te tillen en vraagt hier aandacht voor.

11. Europa: zit er (nog) klaviermuziek in erfgoed?

Dit initiatief van Stichting Museum Geelvinck gaat over mogelijke behoudstrategieën voor klaviererfgoed en de oprichting van een internationaal netwerk. Het muziekerfgoed staat onder druk door ontzaming en het verdwijnen van kennis en gespecialiseerde ambachten. Deze problematiek is grensoverschrijdend en daarom is het zinvol om vanuit een groter Europees perspectief naar de collectie en het restauratieambacht te kijken. De krachten worden gebundeld binnen een European Historic Keyboard Network (EHKN); een netwerk van collectioneers én musici, restauratoren en beheerders van niet-museale locaties waar een deel van de collectie herplaatst kan worden. De deelnemers in het netwerk gaan als eerste stap een aantal concrete producten ontwikkelen die voor iedereen toepasbaar zijn, zoals een beoordelingsmodel op Europese schaal voor collectiebeleid en richtlijnen voor herplaatsing.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro merkt op dat het binnen het erfgoedveld en binnen het muziekerfgoed om een microwereldje voor de echte fijnproevers gaat, maar waardeert dat daarbinnen de breedte wordt gezocht. Wel mist de begeleidingsgroep een doorkijk naar borging van het netwerk in de toekomst. De stap om op Europees niveau naar collectiebeheer en het restauratieambacht te kijken, is voorbeeldstellend voor andere collecties. Door het op leeftijd komen van collectioneers, stijgende prijzen voor huisvesting en veranderende interesses van het grote publiek kampen meer collecties in Nederland met vergelijkbare vraagstukken.

12. Kermiserfgoed in Europa

Kermisgemeenschappen in verschillende landen vormen een netwerk en denken zelf na over wat zij als hun cultureel erfgoed beschouwen en over de borging en het toekomstbestending maken van hun vak, leefwijze en bijbehorende tradities. Ze zoeken oplossingen voor knelpunten die zij in veel landen ervaren, zoals milieu- en veiligheidseisen en sociale achterstanden. Op basis daarvan wordt een gezamenlijke agenda opgesteld die dient als basis voor gesprekken met beleidsmakers. Samen werken ze op deze manier ook toe naar een plaatsing, vanuit meerdere landen, op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van UNESCO.

Korte motivering waardering: Dit is een bottom-up project. Het is ongekend erfgoed; zowel binnen de eigen gemeenschap zelf als bij beleidsmakers. Borgen van dit erfgoed draagt bij aan erkenning en het voortbestaan van een uitstervende manier van leven en werken: het nomadisch bestaan van rondreizende kermessen, dat deel uitmaakt van de Europese identiteit. De UNESCO-nominatie is een mooie stip op de horizon om naar toe te werken; een trots perspectief. De begeleidingsgroep Faro vindt het belangrijk dat de initiatiefnemers zich laten ondersteunen door partijen die weten hoe de erfgoedzorg en de overheid zijn georganiseerd en functioneren in de verschillende landen. Bovendien moeten deze partijen de resultaten straks ook verder willen brengen. Dit aspect kan nog beter worden uitgewerkt.

13. Ruimte voor nieuwe generaties

Dit initiatief van Act!on richt zich op kennisuitwisseling en co-creatie over gedeelde Europese geschiedenissen van oorlog, onderdrukking en polarisatie. De centrale vraag is hoe jongeren invulling willen geven aan de herinnerings- en herdenkingscultuur in hun land. Hiervoor onderzoeken de jongeren in een leertraject casussen in Nederland, Roemenië en Bosnië en Herzegovina. Ook is er inbreng van het Duitse NS-Dokumentationszentrum in München. De betrokken erfgoedinstellingen leren van de jongeren hoe jongeren mede-eigenaarschap kunnen voelen voor de herinnerings- en herdenkingscultuur door hun perspectief aan het narratief toe te voegen. Binnen het project wordt een roadmap ontwikkeld voor herinneringscentra die in co-creatie met jongeren hun narratief willen onderzoeken.

Korte motivering waardering: De Nederlandse herinnerings- en herdenkingscultuur is sterk bepaald door WOII. Maar jongeren van nu groeien op in een wereld met ook andere brandhaarden die indruk op hen maken, of waar ze door familiebanden of vluchtverhaal direct mee verbonden zijn. Het is een actueel vraagstuk of en hoe dit van invloed is op de Nederlandse herinnerings- en herdenkingscultuur en raakt een gevoelige snaar in de samenleving. Het initiatief is een kleine stap om dit gevoelige onderwerp te bespreken. Sterk punt vindt de begeleidingsgroep Faro de mee-bepalende rol van de jongeren in de projectopzet en -uitvoering. Een ander sterk punt is de begeleiding van erfgoedprofessionals en -vrijwilligers van de deelnemende instellingen. Zij moeten immers ruimte willen en durven maken voor andere perspectieven. De begeleidingsgroep mist evenwel een tussentijdse betrokkenheid van een bredere groep vrijwilligers, medewerkers en besturen van herinnerings- en herdenkingscentra en overheden.

14. Gegronde Herinneringen: Metaaldetectie als Mindful Erfgoed in Actie

Dit initiatief van het Meertens Instituut verkent en waardeert immateriële dimensies van metaaldetectie, zoals praktijken, persoonlijke motivatie, emoties en verhalen. In traditionele erfgoedkaders, waar vooral de materiële en wetenschappelijke waarden domineren, worden deze vaak over het hoofd gezien. Het initiatief voorziet in een behoefte van metaaldetectieën in Nederland en Vlaanderen, die meer informatie over hun praktijk willen vastleggen dan alleen archeologische gegevens. Het project mondt uit in praktische aanbevelingen voor archeologische instellingen hoe zij immateriële dimensies structureel kunnen integreren in bestaande registratiesystemen en erfgoedpraktijken. De aanbevelingen worden geformuleerd in dialoog met archeologen (RCE, gemeentelijke/provinciale archeologen) en professionals uit het immaterieel erfgoedveld, zoals KIEN en het Meertens Instituut.

Korte motivering waardering: Het is een exploratief project met een nog onbekende uitkomst. Het probeert de particuliere wereld van metaaldetectieën en de academische wereld van beroepsarcheologen met elkaar te verbinden. Het initiatief draagt bij aan bewustwording en is daarmee een eerste stap. De begeleidingsgroep Faro ziet in de coalitie van het Meertens Instituut, twee Vlaamse universiteiten, de koepel van Nederlandse metaaldetectieën DDA en de Vlaamse Detectorshop een belangrijke drager voor potentiële doorwerking. Evenals de betrokkenheid van het registratiesysteem PAN. Belangrijk ook vindt de begeleidingsgroep de potentie om deze benadering te vertalen naar andere erfgoed domeinen: in het waarderen van cultureel erfgoed stemmen te laten horen van mensen die dingen verzameld hebben.

15. Hands-on archiefworkshops voor erfgoedwerkers en schenkers

Met een serie workshops wil Het Nieuwe Instituut archieven ondersteunen bij hun veranderende rol in de samenleving: het faciliteren van en bemiddelen bij vragen uit de samenleving, met oog voor herstel, rechtvaardigheid en onderbelichte perspectieven. Deelnemers gaan in groepsverband hands-on aan de slag met casestudies, passen eerder ontwikkelde handleidingen toe en leren van elkaar. Het initiatief beoogt daarmee bruggen te slaan tussen archiefinstellingen, makers en gemeenschapsarchieven. Als onderdeel van het project wordt ook een nieuwe generatie erfgoedprofessionals opgeleid om de workshops zelfstandig in hun eigen gemeenschappen of archieven te organiseren.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro vindt het belangrijk dat niet iedereen het wiel opnieuw hoeft uit te vinden. Met de workshops krijgt recent ontwikkelde kennis een brede verspreiding, ook buiten de Randstad. Het train the trainer programma kan zorgen voor een echte schaa sprong. De begeleidingsgroep Faro waardeert de brede samenwerking met andere kennisaanbieders. De ambitie van Het Nieuwe Instituut om kennisknooppunt te zijn, kan alleen slagen als ook kennis van derden kan landen en weer uitvliegen. In het project missen nog landelijke partners als KVAN, OPEN en OCW voor doorwerking in beleid en de provinciale ondersteuningsstructuur.

16. In dialoog zorgen voor hedendaagse kunst

Beheerders van hedendaagse kunst hebben de opdracht om kunst onaangetast te bewaren voor de toekomst. Dit kan botsen met het idee van verandering, tijdelijkheid en de maatschappelijke boodschap die een gemeenschap en/of een maker naar het publiek wil brengen. De Stichting Behoud Moderne Kunst (SBMK) wil behoud en gebruik beter in balans brengen en de maatschappelijke impact van cultureel erfgoed laten meewegen in de besluitvorming. Dat vraagt om een veranderende rol voor collectiebeheerders. Dit project ontwikkelt een praktische methode voor gesprekken tussen collectiebeheerders, makers, gemeenschappen en andere stakeholders. Een argumentatiemodel helpt om gezamenlijke afwegingen te maken en besluiten transparant te onderbouwen.

Korte motivering waardering: Het initiatief daagt collectiebeheerders uit om met een kritische blik te kijken naar de eigen, ontwikkelde standaarden en waardesystemen. De begeleidingsgroep Faro vindt het belangrijk dat de collectiebeheerders zelf het initiatief hiertoe nemen, maar wel daarin gesteund worden door hun directies. De begeleidingsgroep had graag gezien dat er ook rechtstreeks contact is met gemeenschappen en niet alleen via de makers. Gezien de reacties op het prikbord voorziet het initiatief zeker in een behoefte. Sterk punt is de co-creatieve opzet bij de totstandkoming van het

argumentatiemodel en de aangeboden coaching aan instellingen voor de implementatie ervan. Daarmee wordt de methodiek verankerd in het erfgoedveld.

17. Voetbalerfgoed: kans voor de sector en samenleving

Voetbalerfgoed biedt een kans voor de erfgoedsector om te democratiseren. Tegelijk kan het voetbalclubs een lens bieden om naar vraagstukken in de samenleving te kijken en hiermee aan de slag te gaan. Die potentie wordt nog onvoldoende gezien. De Reinwardt Academie en erfgoedmedewerkers/vrijwilligers van zeven voetbalclubs willen daarom op meerdere plekken 'een voet tussen de deur' zetten. Ze willen bij de klassieke erfgoedzorg erkenning en ondersteuning vinden voor hun alledaagse erfgoed. In het betaalde voetbal willen ze meer aandacht genereren voor het eigen cultureel erfgoed bij het management, en de afdelingen marketing en maatschappelijk verantwoord ondernemen. En in eigen kring willen ze meer oog krijgen voor de erfgoedblik van supporters. Er wordt onder meer een digitale tentoonstelling georganiseerd met verhalen rond het thema Saamhorigheid in het kader van het 70-jarig jubileum van de Eredivisie en er wordt een meerdaagse cursus gegeven voor eigen erfgoedwerkers over co-waarderen en co-creatie.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro vindt het concept dat voetbalerfgoed meer dan nu kan worden ingezet voor maatschappelijke vraagstukken, zoals eenzaamheid onder ouderen en racisme en discriminatie, een interessant perspectief. Het project is in de basis goed opgezet en kent een brede betrokkenheid binnen het voetbal van supporter tot directie, binnen het erfgoedveld en binnen de wetenschap met meerdere kennis- en opleidingscentra. Wel heeft de begeleidingsgroep vragen gesteld bij de effectiviteit van sommige eindproducten. Uit de antwoorden bleek hoe weerbarstig deze praktijk is. Het project is een mooie stap op weg naar meer.

18. Nieuw Religieus Erfgoed met Oude Wortels

In de gangbare erfgoedpraktijk zijn Europees christelijk erfgoed en religieus erfgoed van andere bevolkingsgroepen gescheiden werelden. Museum Catharijneconvent en SKIN (Samen Kerk in Nederland) brengen ze in dit initiatief samen rond religieus erfgoed in een koloniale context. Op basis van participatief impactonderzoek wordt een procesmethode ontwikkeld om samen het gesprek te voeren over verschillende perspectieven op dit – vaak beladen – religieus erfgoed. Aan het onderzoek werken meerdere religieuze gemeenschappen mee. Zij hebben aangegeven dit een belangrijk project te vinden. Het onderzoek bestaat niet alleen uit participatieve activiteiten, maar is ook participatief in opzet. Participanten hebben bijvoorbeeld invloed op de te bespreken objecten en kunnen tijdens het proces bijsturen.

Korte motivering waardering: Religie heeft een centrale plek bij gemeenschappen met een migratie-achtergrond uit voormalige koloniën. Dat biedt een goede ingang om tot een inclusiever erfgoedveld te komen en om met elkaar het gesprek aan te gaan over het koloniale verleden. De begeleidingsgroep Faro aarzelt of daar echt een nieuwe methode voor nodig is. De slotbijeenkomst met andere instellingen die toolkits en handleidingen hebben geproduceerd is daarom een goede toevoeging. Door met elkaar in gesprek te gaan over de meerwaarde van verschillende methodieken en de toepasbaarheid in verschillende situaties ontstaat wellicht een lerend netwerk.

19. Wijken met wortels

Doel van dit initiatief is om samen met bewoners historisch groen in te zetten als fundament voor toekomstbestendige wijken. Het Oversticht wil voor twee wijken in de regio Zwolle een kruisbestuiving tot stand brengen tussen cultureel erfgoed, ecologie en bewoners. Professionals en bewoners werken op gelijkwaardige basis samen in het project. Door middel van Groencafés en burgeronderzoek leveren allen input voor groene oplossingen in hun wijk en ontwikkelen ze historische onderzoeksvaardigheden, kennis over biodiversiteit en klimaatadaptatie. Het project stimuleert sociale samenhang en laat zien dat bewonerskennis ertoe doet. Uiteindelijk is het streven om op die manier ook bij te dragen aan het ontstaan van lokale groepen vrijwilligers en ambassadeurs die zich blijvend inzetten voor groene wijkontwikkeling en burgerzeggenschap. Vanuit de twee pilots ontwikkelt Het Oversticht toepasbare methodes voor andere gemeenten en woningcorporaties.

Korte motivering waardering: Klimaatadaptatie van wijken en steden is een urgent vraagstuk. Dit project geeft historisch groen en bewonersbetrokkenheid een stevige positie in planontwikkeling. De begeleidingsgroep Faro vindt het belangrijk dat in de twee pilots daadwerkelijk een vertaalslag wordt gemaakt naar ontwerpprincipes en verdere planvorming. Regionaal kan Het Oversticht zelf een bredere verspreiding van de werkwijze en handreiking stimuleren. Maar voor een bredere landelijke doorwerking hadden relaties gelegd kunnen worden met Aedes, de Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur, de Beroepsvereniging van Nederlandse Stedebouwkundigen en Planologen, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed e.a.

20. Een haalbaarheidsonderzoek voor een erkend certificaat voor vrijwillige archeologen

Vrijwilligersorganisatie AWN wil de mogelijkheden voor participatie in de archeologie vergroten. Vanwege de kwetsbare aard van het archeologisch erfgoed zijn er de afgelopen decennia meer regels opgesteld en is het voor vrijwilligers lastig om zelf onderzoek uit te voeren of een betekenisvolle rol te vervullen binnen het archeologisch onderzoek van professionele bedrijven. Opleiding en certificering van vrijwilligers zou kunnen helpen om impasses te doorbreken. Met het haalbaarheidsonderzoek wil de initiatiefnemer onderzoeken of er in het veld, en vooral bij belangenbehartigers van beroepsarcheologen, voldoende draagvlak is.

Korte motivering waardering: Certificering is begin 2025 aangedragen als één van de oplossingsrichtingen in een eerder met Faro-subsidie uitgevoerde verkenning naar participatiemogelijkheden in de archeologie. Het haalbaarheidsonderzoek is een logische volgende stap. De begeleidingsgroep Faro ziet ook de urgentie omdat nieuwe generaties vrijwilligers op dit moment nauwelijks vaardigheden kunnen opdoen bij gravend onderzoek. De begeleidingsgroep geeft aan dat het onderzoeksproces participatiever ingericht kan worden met tussentijdse feedback-bijeenkomsten en door de AWN-afdelingen te betrekken bij de slotconclusies. Verder is de begeleidingsgroep benieuwd of in het onderzoek ook wordt gekeken naar uitsluitende werking van certificering en naar vaardigheden als publieksbegeleiding.

21. Inside-Out Time Machines

Op verschillende plekken in Nederland werken betaalde en onbetaalde professionals aan de digitale ontsluiting van de lokale geschiedenis, waarbij ze objecten, beelden en andere informatie verbinden aan fysieke locaties. Zij noemen zich Time Machines. Vier van hen, Hilversum Time Machine, Gouda Tiedmachine, Amsterdam Time Machine en Utrecht Time Machine, willen met dit initiatief de betrokkenheid van inwoners bij de Time Machines vergroten. Ze willen een toegankelijke, publieksvriendelijke en visueel aantrekkelijke interactieomgeving ontwikkelen, zodat mensen hun eigen foto's, verhalen en informatie toe kunnen voegen of bestaande data kunnen verrijken. De geschiedenis van stad, wijk, straat en huis wordt daarmee persoonlijker en relevanter. Door ervaringen en open source-software tussen verschillende Time Machines uit te wisselen, stimuleren ze hergebruik en samenwerking.

Korte motivering waardering: Met de wens om inwoners te betrekken, zetten de Time Machines de stap van cultureel erfgoed beheren naar samen erfgoed maken. Omdat Nederland steeds meer Time Machines kent, kunnen succesvolle technische toepassingen eenvoudig elders worden ingezet. Zo kan met beperkte middelen op veel plekken iets worden bereikt. Wel vraagt de begeleidingsgroep Faro zich af hoe mensen – en dan vooral zij die niet al zijn aangesloten bij een historische vereniging – duurzaam worden geactiveerd om hieraan bij te dragen en zich mede-eigenaar gaan voelen. Genoemde verbindingen, zoals jongeren die ouderen helpen bij het digitaliseren van oude foto's, komen niet zomaar tot stand. Dit had beter uitgewerkt kunnen worden.

22. Omgang met de ethische aspecten van oral history – Betrekken van oriëntaals orthodoxe gemeenschap in Nederland bij interviews als praktijktoets

Dit is een bottom-up project van de Suryoye, de Syrisch Orthodoxe gemeenschap in Nederland. De Suryoye willen de eerste generatie vluchtelingen laten interviewen over hun levensverhaal. De onderwerpen worden door de gemeenschap zelf aangedragen. De interviews worden uitgevoerd door jongeren. Deze vorm van erfgoedborging, door oral history, is een belangrijke manier om het cultureel erfgoed van deze ontheemde vluchtelingengemeenschap vast te leggen. Er spelen echter, juist bij pijnlijke en beladen onderwerpen, serieuze ethische vraagstukken bij het houden van de interviews. Dit vraagt om een uiterst zorgvuldige werkwijze. Daarom is door wetenschappers de ethische richtlijn StoRe opgesteld. Met dit project wordt deze richtlijn voor het eerst uitgebreid getoetst in de context van een vluchtelingengemeenschap.

Korte motivering waardering: Het initiatief draagt bij aan erkenning van oral history als eigenstandig cultureel erfgoed. De aansluiting bij de Uitvoeringsagenda Faro wordt vooral gemaakt door de toetsing van de ethische richtlijn StoRe. Voor het project wordt een klankbordgroep opgericht waarin ook wetenschappers plaatsnemen. De begeleidingsgroep Faro mist echter een specifieke stap in het proces waarin de richtlijn met belangrijke (academische) stakeholders wordt geëvalueerd en doorontwikkeld.

23. 'Een gedeeld verleden van de buitenplaats'

De geschiedschrijving over kastelen en buitenplaatsen is tot op heden eenzijdig, vanuit het perspectief van de eigenaar, opgeschreven door witte wetenschappers en auteurs. Het perspectief van tot slaaf gemaakten en contractarbeiders ontbreekt nagenoeg. De Nederlandse Kastelenstichting wil het gesprek hierover stimuleren. In dialoogbijeenkomsten werken eigenaren intensief samen met conservatoren, onderzoekers, vrijwilligers, bezoekers en nazaten van tot slaaf gemaakten en contract-

arbeiders om te komen tot een inclusievere en meerstemmige publiekspresentatie. Het afgelopen jaar heeft NKS al dialoogbijeenkomsten georganiseerd, vooral gericht op het leren kennen van elkaars perspectieven. Het huidige voorstel is een vervolgstap om op kleine schaal te kijken naar hoe zich dit kan vertalen naar publiekspresentaties.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro heeft veel waardering voor het doel van het initiatief, en ook 'de symbiotische strategie om steeds kleine stapjes te zetten zodat iedereen mee kan komen, in plaats van invasief' kan op bijval rekenen. De Nederlandse Kastelenstichting vervult een functie als intermediair en is daarmee als aanvrager een geloofwaardige drager voor verandering. Het proces hoe de dialoogbijeenkomsten daadwerkelijk leiden tot aangepaste publiekspresentaties, is nog onvoldoende uitgewerkt. De begeleidingsgroep denkt dat hier uiteindelijk een uitgebreider leer- en samenwerkingstraject voor nodig is, waarin vrijwilligers en rondleiders begeleid worden en feedback mogelijk is op gekozen vormen en invalshoeken door de nazaten.

B-lijst

1. Power in our Past's Future: Fellowship in Community Empowerment through Participatory Research of Afrikan Cultural Heritage

Het Statian-Afrikan Cultural Heritage Fellowship Program beoogt Stataanse jongeren meer zeggenschap over het Afro-Caribische cultureel erfgoed te geven. Als fellow gaan ze samen met andere inwoners op zoek naar oplossingen om de toegang tot dit erfgoed te verbeteren. De St. Eustatius Afrikan Burial Ground Alliance (SE-ABG) wil het eigenaarschap bij de gemeenschap van St. Eustatius stimuleren, ze een betere toegang geven om zelf onderzoek te doen naar hun culturele erfgoed en handvatten bieden om het erfgoed op een structurele en duurzame wijze te bewaren en te delen met derden. De SE-ABG ervaart daarbij nu veel drempels: gebrek aan menskracht, middelen en ondersteuning, onbekendheid met erfgoedparticipatie, en blokkades bij toegang tot erfgoed en bij het duurzaam vastleggen van resultaten.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro begrijpt dat de situatie op St. Eustatius complex en weerbarstig is. De bottom-up zoektocht naar oplossingen die passen in deze context is een interessante strategie. Hopelijk kunnen de fellows zich bovendien ontwikkelen tot de erfgoedprofessionals van de toekomst. Tegelijkertijd zal er nog heel wat moeten gebeuren voordat de oplossingen en nieuwe werkwijzen duurzaam verankerd kunnen worden. Medewerking van de lokale overheid is daarvoor een belangrijke aanjager.

2. Doof Erfgoed in media

Initiatiefnemer Turkoois wil de geschiedenis van de dovengemeenschap toegankelijk maken aan de hand van journalistieke berichtgeving; zowel retrospectief (alsnog ontsluiten), als toekomstgericht (preventief nieuwe erfgoedbronnen toegankelijk en inclusief maken). Het initiatief bouwt voort op eerdere initiatieven om een eigen canon en dovenarchief op te zetten. Op dit moment zijn al eigen media ontsloten via het digitale dovenarchief. Het initiatief voegt daar nieuwe content aan toe. Het initiatief stelt daarnaast een handreiking op voor inclusieve berichtgeving en archiefpraktijken. Belangrijk is niet alleen de technische ontsluiting, maar ook dat berichtgevers het perspectief van de dovengemeenschap meenemen. Berichtgeving over doven is nu vaak sterk gemedicaliseerd en wordt niet benaderd vanuit een sociaal-maatschappelijk perspectief.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro heeft veel sympathie voor het voorstel en vindt het in lijn met ontwikkelingen in de archiefsector gericht op inclusiviteit en gemeenschapsarchieven. Het zwaartepunt van de aanvraag – inhoudelijk en financieel – ligt echter bij contentcreatie. Het initiatief geeft beperkt invulling aan de bij het Thema Archieven in de Uitvoeringsagenda Faro genoemde, meer beleidsmatige, ambities.

3. Samen vormgeven aan Erfgoed en Gezondheid

Het project maakt inzichtelijk hoe cultureel erfgoed een bijdrage kan leveren aan positieve gezondheid. Dit is een benadering binnen de gezondheidszorg die een betekenisvol leven van mensen centraal stelt. Voor het project onderzoekt de Hogeschool Utrecht de erfgoedpraktijk van De Emigratie Generatie, waar 1ste generatie arbeidsmigranten als vertelouder verhalen uit het verleden doorgeven aan volgende generaties. Onderzocht wordt wat de impact is, maar ook hoe erfgoedactiviteiten moeten worden opgezet om die impact te realiseren (ontwerpprincipes). Het onderzoek moet resulteren in een overdraagbaar product dat de kennis, werkwijze en vaardigheden over kan brengen en breder inzetbaar kan maken.

Korte motivering waardering: In potentie kan de doorwerking groot zijn: zowel als het gaat om bewustwording dat erfgoedactiviteiten kunnen bijdragen aan welzijn, als om de instrumentatie van dit bewustzijn. De begeleidingsgroep Faro vindt het interessant dat verschillende vakgroepen (bachelor social work, master community development) meedoen aan het project en dat de resultaten van het project een plek krijgen in het curriculum van de Hogeschool. Met één casus (het werk van De

Emigratie Generatie) en één invalshoek (overlevering van verhalen) is de basis voor dit onderzoek aan de smalle kant.

4. Platform Joods Erfgoed en Identiteit (JEI)

Joods Maatschappelijk Werk (JMW) is de aanvrager voor dit initiatief. Voor JMW is de inzet van erfgoed bij hun dienstverlening een nieuwe invalshoek. Het initiatief gebruikt Joods erfgoed om het mentale welzijn van Joodse Nederlanders, en dan vooral buiten Amsterdam, te vergroten door identiteits- en gemeenschapsversterking. Het gaat om heling, om voorbij de vertrouwensbreuk te komen die door WOII is ontstaan. Kennis van het Jodendom in Nederland is voor de gemeenschap, maar ook daarbuiten, vaak gerelateerd aan slachtofferschap en pijn. Het initiatief wil de framing van Joods erfgoed als slachtoffererfgoed doorbreken. Deelnemers ontdekken door actief bezig te zijn met de betekenissen en het onderhoud van Joods erfgoed, dat hun geschiedenis meer is dan dat. De Joodse gemeenschap is al eeuwen geïntegreerd in de Nederlandse samenleving. De deelnemers ontdekken wat Joods zijn voor henzelf betekent.

Korte motivering waardering: Cultureel erfgoed draagt binnen dit project bij aan heling en identiteitsversterking voor Joodse Nederlanders. Het zichtbaar maken van de verwevenheid met de Nederlandse samenleving kan bijdragen aan sociale cohesie. Een sterk punt vindt de begeleidingsgroep Faro de 'rimpelwerking' die optreedt door regionaal ambassadeurs op te leiden, die op hun beurt weer een grotere groep vrijwilligers betrekken bij de activiteiten, die weer activiteiten organiseren voor een breder publiek. De kennisdeling met belangstellenden van buiten is onvoldoende uitgewerkt. De initiatiefnemer levert een evaluatierapport en een werkmethode op, maar kennisoverdracht maakt niet zichtbaar deel uit van het activiteitenplan en blijft intentioneel.

5. Erfgoedverbinder in plattelandsgemeenschappen

De aanvrager wil dat cultureel erfgoed in plattelandsgemeenten meer gaat leven voor een brede groep bewoners door het te verbinden met het sociale domein. In kleine kernen is er vaak weinig tijd, stimulans en ondersteuning voor dit soort vernieuwingen. Over het algemeen wordt de erfgoedzorg er gedragen door vrijwilligers. Als zelfstandig ondernemer wil de aanvrager een navolgbare methodiek ontwikkelen waarbij een betaalde erfgoedverbinder een eerste keer de verbindingen legt en de betrokken vrijwilligers en maatschappelijke organisaties ondersteunt bij de ontwikkeling en uitvoering van activiteiten rond de lokale geschiedenis. Centraal in deze aanpak staat een erfgoed-onderwerp dat diep geworteld is in de lokale gemeenschap, zoals het verhaal van de Delana-fabrieksmeisjes in Dedemsvaart. Tijdens het project wordt een praktische methodiek ontwikkeld die na afloop door vrijwilligers en professionals ook in andere gemeenten gebruikt kan worden.

Korte motivering waardering: In plattelandsgemeenten is anders dan in grote steden voldoende doe-kracht in zowel de erfgoedzorg als het sociale domein. Het ontbreekt aan de aanjager, degene die mobiliseert, de kwaliteitsslag maakt en verbindt. De begeleidingsgroep Faro is er op basis van het activiteitenplan niet van overtuigd dat een eenmalige interventie leidt tot een blijvende verbinding van cultureel erfgoed en het sociaal domein, dan wel een blijvende, ook financiële, betrokkenheid van gemeenten om verbinders aan te stellen.

6. Learning from Neighbours – Heritage participation in European post-war neighbourhoods

Met dit initiatief wil de Universiteit Delft kennisuitwisseling over participatieve erfgoedpraktijken in naoorlogse wijken in heel Europa bevorderen die diverse culturele perspectieven weerspiegelen en respecteren. Deze wijken delen veel kenmerken en maken deel uit van het gedeelde cultureel erfgoed van Europa. Door te leren van diverse projecten streeft de aanvrager naar dieper inzicht in de culturele en contextuele invloeden op alledaags erfgoed, om meer inclusieve en impactvolle benaderingen mogelijk te maken. De multidisciplinaire samenwerking moet de erfgoedparticipatie verrijken, met name in multiculturele stedelijke contexten. De resultaten omvatten een tweedaags internationaal evenement met presentaties, studentenwerk en locatiebezoeken; publicaties met belangrijke bevindingen, best practices en aanbevelingen; en de oprichting van een Europees netwerk van professionals, gemeenschappen en academici.

Korte motivering waardering: Met een internationaal vergelijk tussen participatieve projecten in verschillende naoorlogse wijken in Europa wordt gewerkt aan relevante kennisopbouw. De begeleidingsgroep Faro vindt het belangrijk dat er blijvend aandacht is voor naoorlogse wijken. Doorwerking van het initiatief kan worden bevorderd door naast een academisch rapport met aanbevelingen ook een breder toegankelijk product te maken, zodat de resultaten toepassing kunnen krijgen in toekomstige projecten of in het eigen curriculum. Het project kan in potentie leiden tot een internationaal netwerk waarin betrokkenen ook de komende jaren van elkaar blijven leren, maar hierin is niet concreet voorzien.

7. Beyond Wikipedia: jongeren delen hún cultuur in data en beeld

Wikimedia Nederland wil jongeren, de digitale generatie, actief betrekken bij het digitaal zichtbaar en vindbaar maken van cultureel erfgoed via Wikidata en Wikimedia Commons, de zusterprojecten van Wikipedia. Door 'community archiving' krijgen zij eigenaarschap over de manier waarop hun cultureel erfgoed wordt vastgelegd en leren ze data en beeldmateriaal toe te voegen aan deze platforms. Daarnaast krijgen kleine cultuur- en erfgoedorganisaties praktische handvatten om hun collecties toekomstbestendig te beheren. Zo vergroot Wikimedia de zichtbaarheid van de niet-mainstream jongerencultuur, waaronder muziek en kunst. Er worden archieven en datasets van minimaal zes cultuur- en erfgoedorganisaties toegevoegd aan het Linked Open Data-ecosysteem.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro vindt het positief dat het initiatief uitgaat van structuren en databases die hun impact hebben bewezen en waarop mensen niet alleen deelnemen, maar ook deelhebben: Wikipedia, Wikidata en Wikimedia Commons. In potentie zou dit een vliegwiel-effect kunnen bewerkstelligen voor kleine gemeenschappen die hun cultureel erfgoed willen vastleggen. Zeker als de toolkit zijn weg vindt naar (toekomstige) gebruikers (*community leaders*). Tegelijkertijd mist de begeleidingsgroep een concrete uitwerking van de vraagkant: wie hebben hier behoefte aan, om welke jongerenculturen gaat het, en welke gebruikersbehoeften hebben zij? De begeleidingsgroep mist concrete samenwerkingspartners.

8. Het Verhaal van Hilversum – een verhaal met effect

Een planoloog, stadsocioloog en een architect buigen zich in opdracht van de gemeente Hilversum over het vraagstuk op welke manier de verhalen van inwoners over hun stad ingezet kunnen worden voor behoud, versterking en ontwikkeling van de stad. Binnen het lopende participatieproject Het Verhaal van Hilversum zijn inmiddels 2.000 verhalen van inwoners opgehaald. De aanvragers maken twee wegwijzers. De eerste wegwijzer bundelt bestaande kwalitatieve methoden om in beeld te krijgen welke plekken inwoners belangrijk vinden en welke betekenissen zij aan die plekken hechten. De tweede wegwijzer brengt in beeld in welke verschillende processtappen van planvormingsprocessen het verhaal van inwoners gebruikt kan worden als inspiratiebron of toetsingskader.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro vindt dat het onderzoek en de daaruit voortkomende wegwijzers actueel zijn, omdat in het kader van bijvoorbeeld de woningbouwopgaven veel meer gemeenten bezig zijn met de vraag hoe zij hun inwoners betrekken bij en invloed kunnen geven op planvormingsprocessen. De begeleidingsgroep vindt evenwel dat de toepasbaarheid en doorwerking baat zouden hebben bij een bredere, dragende coalitie en inbreng van methode-eigenaren, ervaringsdeskundigen, andere gemeenten en met name ambtenaren uit het ruimtelijk domein.

9. Leergang Systemisch werken aan Erfgoedopgaven

De ErfgoedAcademie en Gebiedsopstellingen.nl willen een leergang ontwikkelen om erfgoedprofessionals en betrokkenen bij gebiedsontwikkeling bewuster maken van de invloed die cultureel erfgoed en de geschiedenis van een plek hebben op dynamiek tussen mensen en organisaties. De leergang helpt deelnemers om onderstromen in gebiedsprocessen te herkennen, onderzoeken en benutten, zodat ze effectiever kunnen handelen in hun rol. De aanvragers streven ernaar erfgoed als verbindende factor te versterken door werkwijzen aan te reiken die mens en betekenis centraal stellen. Tegelijk verrichten ze systemisch onderzoek naar gangbare principes in het erfgoedveld, zoals 'behoud door ontwikkeling', en bevragen ze in hoeverre de menselijke factor – de actor – al echt wordt meegenomen in erfgoedbeleid en -praktijk.

Korte motivering waardering: De aanvragers introduceren een (voor het erfgoedveld nieuwe) methodiek (familieopstelling) en ontwikkelen deze door met de erfgoedpraktijk. De begeleidingsgroep Faro vindt het een interessante werkwijze, omdat het in potentie kan zorgen voor een betere aansluiting van de systeemwereld op de leefwereld. Bij ruimtelijke ontwikkelingen komen veel beleids-terreinen samen. Als ontwikkelingen vastlopen kan systemisch werken een uitkomst bieden. De begeleidingsgroep plaatst echter ook een belangrijke kanttekening bij het initiatief. De deelnemers oefenen tijdens de leergang met kleinere systemische werkvormen die zij individueel en naar eigen inzicht in processen kunnen toepassen. Het begeleiden van gebiedsopstellingen zelf blijft werk voor een professional.

10. Slow Archaeology

Stichting Erfgoed Zeeland wil samen met de gemeente Terneuzen onderzoeken op welke manier archeologie een rol van betekenis kan spelen in het sociaal domein. De archeologiepraktijk moet zich hiervoor voegen naar de vraag, dus met respect voor de normen en waarden uit het sociaal domein, maar ook worden uitgevoerd met behoud van normen en waarden uit de archeologie. Als pilot wordt verkennend archeologisch bodemonderzoek uitgevoerd langs het Kanaal van Gent naar Terneuzen. Er wordt onder begeleiding van een professioneel archeologisch bureau een noord-zuidprofiel gemaakt.

Circa 30 jongeren met een ondersteuningsvraag doen actief mee in het veldwerk. Zij worden ondersteund door een social worker. Een hedendaagse cultuurmaker maakt een vertaalslag van het onderzoek naar het brede publiek. Om de aanpak overdraagbaar te maken werkt Erfgoed Zeeland een business model uit dat in beeld brengt welke regels er zijn en welke kosten en opbrengsten ermee gemoeid zijn. De nieuw te vormen archeologiepraktijk moet een nieuwe voorziening opleveren voor de gemeente als verantwoordelijke in het sociaal domein.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro ervaart dat de initiatiefnemer op visionaire wijze verschillende belangen in elkaar past in een landelijk vernieuwend concept voor archeologie: een sociale voorziening voor jongeren, betere onderbouwing van archeologisch beleid en waardekaart van de gemeente, meer mogelijkheden voor archeologische vrijwilligers om te participeren, creatieve publieksvoorlichting, mogelijkheden creëren voor stageplaatsen, etc. In het huidige plan lijken al die belangen nog niet helemaal in balans met elkaar. De begeleidingsgroep vraagt zich af of dit project vanwege de complexiteit, de risico's en hoge kosten navolging kan en zal krijgen in andere gemeenten.

11. De erfgoedparticipatiecoach als werkwijze om vanuit de gemeenschappen te co-creëren met de erfgoedinstelling

Dit initiatief van Maastricht Museum werkt aan een relationele, vraaggestuurde praktijk als tegenhanger van de traditionele, objectgerichte aanpak. Hiervoor wordt gewerkt met een erfgoedparticipatiecoach die een verbindingsfunctie vervult tussen erfgoedprofessionals en bewoners. Het is een doorontwikkeling van de aanpak van cultuurcoaches naar specifiek het erfgoedveld. In plaats van het wiel zelf uit te vinden wordt samengewerkt met de cultuurcoaches van Cultuurmakers Maastricht en wordt voortgebouwd op hun methodiek. Het concept van de erfgoedparticipatiecoach wordt uitgewerkt in een functie-/rolprofiel met taken, competenties, werkprincipes, positionering in de organisatie en evaluatiekaders.

Korte motivering waardering: De relationele aanpak die Maastricht Museum voorstaat, roept positieve reacties op in het erfgoedveld, ook bij de begeleidingsgroep Faro. De begeleidingsgroep merkt wel op dat dergelijke functies, gericht op het faciliteren van erfgoedgemeenschappen, bij andere erfgoedinstellingen al bestaan. In het plan wordt hierover dan ook kennis opgehaald. Het initiatief is in die zin niet echt vernieuwend en lokaal gericht, maar kan voor het bredere erfgoedveld wel bijdragen aan een professionaliseringsslag. De begeleidingsgroep vraagt zich af of een alternatieve strategie ook mogelijk is: verbreding van het profiel van de cultuurcoaches.

12. Meerstemmige en participatieve beleidsanalyse van de internationale toepassing van het Faro-gedachtegoed op Inheems erfgoed.

Dit is een bottom-up initiatief vanuit Inheemse gemeenschappen. Het Inheems Kennis Centrum Internationaal wil de toegang tot Inheems erfgoed in Europa vergroten en de gemeenschappen een stem geven in de omgang met hun cultureel erfgoed. Dit erfgoed is net als de Inheemse gemeenschappen zelf gefragmenteerd geraakt als gevolg van het koloniale verleden. Het is daardoor erfgoed waarvoor Europa als geheel een gedeelde verantwoordelijkheid heeft. De basis van het project bestaat uit een inventarisatie en online ontsluiting van de bevindingen. Hiervoor wordt een enquête verstuurd en worden interviews gehouden. De resultaten worden besproken op een symposium en gedeeld op een nog te ontwikkelen platform.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro is van mening dat het initiatief bijdraagt aan erkenning en zelfbewustzijn van Inheemse gemeenschappen en bewustwording van de Europese opgave ten aanzien van het Inheems erfgoed. Dit wordt gezien als een actueel vraagstuk. Het initiatief is inhoudelijk passend voor het thema Internationaal. De begeleidingsgroep mist echter op een aantal punten nog een verdere uitwerking om het initiatief echt vleugels en toekomstperspectief te geven.

13. Twee Duuster

Dit initiatief onderzoekt hoe mythes en sages, als vergeten of onbemind cultureel erfgoed, bewaard en zichtbaar kunnen worden gemaakt middels nieuwe media (games) en participatie. Samen met een specialist op het vlak van folklore en sages en Saxion Hogeschool (CMGT) wil aanvrager Tijdlab een platform opzetten waar studenten verhalen kunnen omzetten naar interactieve belevingen, gecontroleerd door historische kringen en vrijwilligers. Op basis hiervan maken studenten samen met verhalenvertellers tien interactieve storytelling-games. Een waarheidsgetrouwe vorm van storytelling centraal staat voorop. Tijdlab monitort het platformgebruik zes maanden lang en stelt een rapport op over de interacties en effecten.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro omarmt het idee om de belevingswerelden van de jongere generatie en de oudere generatie met elkaar te verbinden en vindt het initiatief vernieuwend. Tegelijkertijd plaatst de begeleidingsgroep kanttekeningen bij de projectopzet. Historische verenigingen zijn binnen dit initiatief de inhoudelijke kennisleverancier. In hoeverre sluit de werkwijze met een platform aan bij hun belevingswereld? Aangezien de historische verenigingen mee

moeten draaien in een idee dat de initiatiefnemers zelf hebben bedacht, zonder toetsing bij beoogde deelnemers, mist het initiatief naar inzien van de begeleidingsgroep eigenaarschap bij de historische verenigingen.

14. Brabants Kloosterpad als bron van mentaal welzijn voor jongeren

Initiatiefnemer Brabant Partners wil het mentale welzijn van jongeren versterken door kloosterwaarden als stilte, bezinning, onthaasting en zorg voor elkaar en de omgeving centraal te stellen. Het Brabants Kloosterpad biedt hiervoor een waardevolle infrastructuur waarin cultureel erfgoed, natuur en samenleving elkaar ontmoeten. Samen met kloostergemeenschappen, partners uit het sociaal domein en jongeren zelf worden activiteiten ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van jongeren en bijdragen aan zingeving en verbinding. Daarmee creëert Brabant Partners nieuwe kansen voor sociaal gedragen erfgoedzorg en ontwikkelt de aanvrager een methodiek die ook in andere erfgoed-omgevingen toepasbaar is.

Korte motivering waardering: De ontwikkeling van activiteiten voor jongeren op en rond de locaties langs het Kloosterpad in Brabant kan op bijval rekenen van de begeleidingsgroep Faro, maar de aansluiting bij de Uitvoeringsagenda Faro is niet sterk genoeg uitgewerkt. De relatie met het sociaal domein staat niet centraal en komt onvoldoende terug in bijvoorbeeld de vraagstelling en in de aansturing van het project.

15. 500 jaar Overijssel: een jubileumviering voor iedereen?

Met het jubileum *500 jaar Overijssel* wil de Overijsselaacademie een inclusieve en meerstemmige viering realiseren die afwijkt van het gebruikelijke – vaak top-down – format. In die aanpak blijven vragen als ‘wat vieren we eigenlijk?’ en ‘van wie is dit verhaal?’ vaak onbeantwoord. Door in Overijssel 500 verhalen van inwoners uit alle delen van de provincie te verzamelen ontstaat een veelzijdig beeld van verleden en identiteit. Het gaat om het proces van gezamenlijk nadenken over cultureel erfgoed en eigenaarschap, niet alleen om het eindresultaat. Deze verhalen worden gebundeld op een website, vormen input voor kunstwerken in lokale gemeenschappen en zijn bruikbaar voor herziening van de provinciale canon, beleid en gebiedsontwikkeling.

Korte motivering waardering: Door het aangaan van een nieuwe werkvorm, waarin een zelfstandige stichting het voortouw neemt en inwoners zeggenschap hebben over de invulling van een jubileumviering, kan er een nieuwe, wederkerige relatie met de overheid ontstaan. Dit kan dienen als voorbeeld van een nieuwe bestuurscultuur. Wil het een voorbeeldstellende functie vervullen voor overheden, dan moet volgens de begeleidingsgroep Faro wel sprake zijn van een samenwerking van stichtingen met de overheid. Dit ontbreekt op dit moment (nog). Ook daagt de begeleidingsgroep de initiatiefnemer uit inwoners ook medezeggenschap te geven in de vorm van de eindproducten.

16. De Verhalenwerkplaats

Landelijk wordt al veel cultureel erfgoed gedigitaliseerd, maar voor immaterieel erfgoed staat dit proces nog aan het begin. Stichting DRU Industriepark wil daar een bijdrage aan leveren omdat men ziet dat in de eigen regio ambacht en vakmanschap kwetsbaar zijn. Kennis en kunde zitten vaak alleen in de hoofden van mensen of in kleine, versnipperde collecties. Met een pilotproject wordt onderzocht hoe ambachten, samen met de gemeenschap, duurzaam kunnen worden vastgelegd. De samenwerking tussen de gemeentesmid, zijn netwerk van ijzersmeden, het DRU Industriepark en het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL) vormt daarbij de praktijkcasus. Doel is het ontwikkelen van een bruikbare blauwdruk die ook voor andere ambachten of vormen van immaterieel erfgoed inzetbaar is.

Korte motivering waardering: Het gaat hier in de ogen van de begeleidingsgroep Faro om belangrijke, en zelfs ogenschijnlijk tegengestelde thema's: ambachten en digitalisering. Het is een initiatief waar anderen absoluut van kunnen leren, maar de begeleidingsgroep vindt dat er met dit initiatief in de huidige opzet nog niet voldoende aansluiting wordt gevonden bij het landelijke vraagstuk. De DRU kan haar intermediaire rol sterker uitwerken, waardoor de meerwaarde en impact van het initiatief toeneemt.

17. Toekomstagenda Historische Kringen/Verenigingen

Veel Historische Verenigingen en Kringen (HVK's) kampen met problemen in de organisatie. Het ledenaantal groeit maar bestuurs- en vrijwilligersfuncties raken moeilijk vervuld. Daardoor dreigt de kennis van HVK's verloren te gaan. Initiatiefnemer Stichting Tussen Vecht en Eem wil HVK's bewust maken van de waarde van hun kennis. De kennis van HVK's is van betekenis 'als hulpbron voor ruimtelijke ontwikkelingen, geschiedenisonderwijs, burgerschapsvorming en het versterken van identiteit, tradities en gemeenschapszin'.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro onderschrijft dat de kennis van HVK's waardevol is, maar vraagt zich af of een vergroot bewustzijn de organisatorische problemen zal

oplossen. Ook is de aansluiting bij de ambities in de Uitvoeringsagenda Faro niet sterk. De begeleidingsgroep adviseert de aanvrager het plan meer op één lijn te brengen en andere fondsen aan te schrijven.

18. The Ultimate Guide to Public Outreach

De initiatiefnemer Mosaic Productions wil het erfgoedveld handvatten bieden voor digitale publiekscommunicatie passend bij de moderne aandachtsmatenschappen. Gedacht kan worden aan concrete webtools, downloadbare formats, informatie over effectiviteit in publieksbereik, do's & don'ts lijstjes, etc. Het project baseert zich op bewezen publieksstrategieën die zijn getoetst aan de erfgoedpraktijk. Met de toolkit krijgen professionals handvatten om cultureel erfgoed zichtbaar, begrijpelijk en aantrekkelijk te maken. Hiervoor worden samen met erfgoedprofessionals al door het erfgoedveld gehanteerde strategieën verzameld en wordt gekeken naar andere sectoren, zoals de journalistiek, cultuurmarketing, onderwijs en activisme. De tools worden gratis ter beschikking gesteld op een platform.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro vindt dat de aanvraag nog onvoldoende is ingekaderd: welk probleem wordt opgelost, welke actoren kunnen daar veranderingen in brengen, wat zijn de knelpunten en welke oplossingen zijn er al? De initiatiefnemer zou daarnaast nog kunnen onderzoeken of voor de verspreiding gebruik kan worden gemaakt van bestaande platforms van de provinciale erfgoedhuizen of de ErfgoedAcademie.

19. Interventies voor representatief verzamelen en bewaren

Dit initiatief streeft naar structurele verankering van meerstemmigheid in museale en archiefcollecties. Veel persoonlijke en onderbelichte geschiedenissen – zoals die van de eerste generatie Turkse vrouwen in Nederland – zijn nu moeilijk vindbaar of ontbreken volledig. Door samen met makers en instellingen een tweejarig traject met workshops, intervisie en werkbezoeken te doorlopen, wil initiatiefnemer Prospektor deze verhalen duurzaam zichtbaar maken. Centraal staan drie casussen waarbij instellingen aanlopen tegen knelpunten bij het opslaan van een nieuw project in de collectie. In een laboratoriumsetting gaan drie tot vier instellingen per casus gedurende tien maanden samenwerken aan een oplossing. Lessons learned die gelden voor het hele erfgoedveld, worden gepubliceerd in een toolkit.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro waardeert de intentie om vastgeroeste praktijken en rollen open te breken, maar vindt de opzet van het leertraject in laboratoria en de wisselwerking met een Raad van makers nog onvoldoende uitgewerkt. Het plan lijkt te vroeg ingediend.

20. Gemeenschapsplekken als Erfgoed van de Toekomst. 'Tussen Traditie en Transformatie: een landelijke verkenning van sociale ontmoetingsplekken als cultureel ankerpunt'

Dit initiatief verkent de waarde en functie van buurthuizen, wijkcentra en andere sociale ontmoetingsplekken als dynamisch cultureel erfgoed. Aanleiding is de observatie van Studio Locus en Bureau de Hamvraag dat deze plekken onder druk staan door bijvoorbeeld sloop of functiewijziging. De waarde van deze plekken wordt door beleidsmakers onvoldoende erkend, terwijl ze voor bewoners van grote betekenis zijn. Op twee plekken die in transitie zijn, wordt samen met alle betrokkenen onderzocht hoe deze plekken betekenis geven aan identiteit, collectief geheugen en ruimtelijke toekomst. Als resultaat wordt een praktijkgerichte toolkit opgeleverd voor sociaal erfgoedonderzoek bij gedeelde plekken in de buurt.

Korte motivering waardering: De begeleidingsgroep Faro mist een goede analyse van het geconstateerde knelpunt: hoe zorgt een positionering als cultureel erfgoed voor een andere belangenafweging of zorgvuldiger transitie; of hoe zorgt een positionering als erfgoed voor een versterking van de maatschappelijke functie? Daardoor is ook de aansluiting bij ambities in de Uitvoeringsagenda Faro niet sterk.

*De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
G. Moes*